

MIRAN HLADNIK – TRIVIALNA LITERATURA

PROBLEMI POIMENOVANJA:

- imena: množična in zabavna literatura, kič, šund, plaža, popularna in poljudna literatura, literature of entertainment, rogue literature, sensation novel, mass literature...
- M. Kmecl predlaga za slovensko literarno teorijo termin »potrošna literatura«
- terminološka zmeda: vseeno se ohrani zbirni samostalnik trivialna literatura
- gre za estetsko in funkcionalno manjvredno literaturo oz. za literaturo s socialno-psihološko uporabno vrednostjo
- množična literatura / zabavna literatura (kje so meje?)
- množična razširjenost
- estetska razvrednotenost
- funkcionalna razvrednotenost
- lat. »trivium«: tripotje, razpotje
- lat. »trivialis«: pouličen, prostaški, vsakdanji
- v srednjeveški latinščini je pojem pomenil gramatiko, retoriko in dialektiko, ki so skupaj s kvadrivijem sestavljali sedem svobodnih umetnosti in znanosti (septem artes liberales), torej nižjo stopnjo srednjeveških šol.
- V 15. st. > Anglija, v 16. st. > Francija, v 18. st. > Nemčija
- trivialna literatura je časovno umestljiv pojav > 2/2 18. st. > zgodovinski vidik obravnavanja se utemeljuje v sociologiji in analizi bralca > že od nekdaj so učeni brali literaturo zaradi estetskega užitka, množično pa se je brala zaradi zabavne funkcije
- za vznik te vrste literature je vzrok pojava nove plasti bralcev > šolanje, šisemenost narašča, porast mestnega prebivalstva, pospešena industrializacija, razvoj tiskarstva, javne knjižnice, bralska društva... > umetnostna produkcija se razcepi na dvoje – elitna literatura zgubi socialno funkcijo, neelitni izdelek pa je postal tržno blago > množični tisk, trg sedaj določa pisatelja, ki postaja blagovni proizvajalec, manj upošteva poetiko kot bralce, ker je od njih odvisen
- kvantitativne spremembe v zvezi s pisanjem potegnejo za sabo tudi kvaliteto
- strah elite pred izgubo estetske vrednosti literature > weimarska klasika (razlikuje med umetnostjo in neumetnostjo) in uzavesti razliko med visoko in trivialno literaturo.
- s pojavom smeri Sturm und Drang se pojavi tudi ideja o avtonomni umetnosti > o ločevanju življenja in umetnosti – do sedaj med piscem in bralcem ni bilo razkola, sedaj pa z oznanjanjem romantičnega individualizma povzroči nesporazum med pisateljem in prejemnikom > širok uspeh postane merilo slabe kvalitete, hermetičnost estetske literature pa statični simbol
- množica zahteva od literature informacijo, spodbudo in zabavo = beg iz realnosti v svet fantazij
- klasika in romantika potegneta črto med trivialno in zabavno literaturo

trivialna literatura	visoka literatura
Skušati ostati zvesta meščanski harmoniji med citoyenom = utelešenje mešč. moralnih norm in med burgeoisom = princip mešč. ekon. vzpona	Opusti citoyenski optimizem, ideal družine, doma, ljubezni
Opravlja tolažilno funkcijo v kapitalistični ureditvi > sentimentalnost > drža proti razsvetljskemu razumu	V 19. st. nista več tako ločeni, vendar se visoka literatura strogo loči od uporabne vrednosti, ki jo ima TL

RAZLAGA TRIVIALNE LITERATURE

- **F. Schiller**
- **R. Prutz** – poudarja funkcionalnost TL
- **J. W. Apple** – estetska nezadostnost TL
- **M. Thalmann, C. Touallion, R. Bauer (1/2 19. st.)**
- pred 2. sv. vojna je TL vključena v marksistično debato o masovni kulturi
- pravi razcvet se začne v začetku 60.-ih let 20. st.

FUNKCIJA TL

- katarzična (zadovoljevanje potreb) – potreba po zabavi
- stimulativna (manipulacija obnašanja) – teorija po 1973; manipulant je vladajoči razred, predmet manipulacije je množica, TL je sredstvo krmarjenja množic, sredstvo ohranjanja reda > konformistična TL

V bibliografiji je bogato zastopano področje didaktičnih obravnav TL:

- pedagoške knjige, ki govorijo o škodljivosti TL:
- P. Nusser, 1976 – govori o strategijah manipulacij na množico
Schemme, 1976 – množična občila kot orodje kap. gosp.
G. Waldmann, 1973 – naloga pouka je pripeljati bralca do zrelosti

- teorije, ki postavljajo na prvo mesto bralca:

PSIHOLOŠKI PRISTOP – človek je nosilec antropoloških konstant (fenomenologija) >

L. Giesz, W. Killy, A. Moles, , D. Bayer

SOCIOLOŠKI PRISTOP – bralec je del množice > **G. Ueding, G. Waldmann**

SEMIOTIČNI PRISTOP – bralec je člen v komunikacijski verigi > **H. Kreuzer, Schulte-Sasse, B. Rieger, P. Bekes**

Na osnovi teh teorij se pojavijo tudi zelo nasprotne definicije TL:

- predmetne (estetske, idejno-moralne)
- sociološke
- psihološke
- semiotične – minimalna obvestilnost, velika konotativna (čustvena) funkcija
- relativizirajoče...

Zgodovina TL = zgodovina trivialnega romana, ki je najpogostejša meščanska lit. zvrst, tematika ljubezni in pustolovščin >

ljubezenski romani v 19. st.: **Heinrich Clauren: Mimili, 1816, Eugenia Marlitt...**

Drugi tip je **domačijska = vaška povest** > srednji meščanski sloj, vpliv industrializacije (glavno vlogo imajo kmetje, obrtniki, delavci): **Pestalozzi, Zschokke, Leberecht;**

skrivnostni, roparski, pustolovski roman > veliko število del;

vestern

kriminalni roman

detektivski roman

shrljivka

+ zgodovinski roman.

V Sloveniji sta tem delom ustrezali dve skupini izrazov > ljudske knjige, poljudno slovstvo, prstonarodna literatura, knjige za prosti narod, za kmete...

Ljudski koncept: Pohlin, Vodnik / elitni koncept Dev

Ljudski koncept: Zois, Kopitar / elitni koncept: Čop, Prešeren